

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Az internet hatása a fiatalkori bűnelkövetésre és áldozattá válásra
a 2019. és 2023. év közötti bírói ítélezés tükrében**

Szerző:

dr. Csúri Judit

Budapest 2024.

I. Bevezetés

A XX. század végén lezajló digitális forradalom, továbbá az azóta eltelt két évtized alatt végbemenő technológiai fejlődés eredményeként napjainkra az internet a mindennapok megkerülhetetlen részévé vált a magyar társadalom tagjainak több, mint 90 %-a körében.¹ A felhasználók az interneten keresztül azonnal információhoz tudnak jutni, gyorsabban el tudják intézni a hivatalos ügyeiket, illetve különféle vásárlásaikat, a segítségével tartják a kapcsolatot a családjukkal és az ismerőseikkel, valamint új kapcsolatokat alakíthatnak ki, továbbá a szabadidő egyéb módon történő eltöltése mellett a munkavégzésük során is használják a világhálót. A rendelkezésre álló statisztikai adatok² alapján a 2020. évben kitört koronavírus járvány óta mindezen tevékenységek még inkább áttevődtek a virtuális térre s bár a digitális világ terjeszkedése láthatóan sok, a hétköznapiakat megkönnyítő előnnyel jár, káros hatásai nem hagyhatók figyelmen kívül. Az elmúlt években kutatások sora támasztotta alá a közösségi média - érett személyiséggel és kialakult énképpel még nem rendelkező - gyermekekre és fiatalokra ártalmas voltát főként a szorongás, a depresszió, az önértékelés és a testkép, valamint az alvásminőség, a kockázattvállalás, különböző addiktív magatartásformák és a szexting területén. Ezen negatív hatások eredményeként létrejövő mentális problémák egyrészt hozzájárulhatnak deviáns viselkedésformák megjelenéséhez, másrészt pedig a sebezhetőség növelésével megkönnyíthetik az érintett gyermek bűncselekmény áldozatává válását. Mindemellett az internet mint technológia létrejötté és elterjedése önmagában is hatással volt és van a bűnözésre, hiszen bizonyos jogellenes magatartások új formát öltöttek a világhálón, valamint megjelentek eddig nem létező, kizárólag az internettel összefüggő bűncselekmények is. Az internet globalizációjának hatására pedig az utóbbi időszakban jelentősen megnövekedett az interneten, illetve az internet segítségével elkövetett bűncselekmények száma is.³ E vonatkozásban is különösen veszélyeztetett helyzetben vannak a gyermekek mind az elkövetővé, mind az áldozattá válás tekintetében, figyelemmel - többek között - arra a tényre is, hogy egyre fiatalabb életkortól és egyre több időt töltenek online.⁴ Jelen dolgozat a kiberbűnözéssel összefüggésben a gyermekek érintettségét, pontosabban az elkövetői vagy áldozati szerepük okait, jellemzőit kívánja feltárni a szakirodalom szerinti elméleti háttérnek, illetve korábbi kutatási eredményeknek és Budapest területén elsőfokon eljáró bírók elmúlt öt évnyi ítélezése során

¹ KSH statisztikai adat [12.1.1.15. Az internethasználók arányának alakulása a lakosságon belül az utolsó használat időpontja szerint \(ksh.hu\)](https://www.ksh.hu/web/guest/statistikai-adatok/2020-2021/12.1.1.15-Az-internethasznalok-aranyanak-alakulasa-a-lakossagon-belul-az-utolso-hasznalat-idopontja-szerint)

² BARABÁS A. Tünde - KOPLÁNYI Gergely: Viktimizáció az online térben. Egy nemzetközi kutatás eredményei hazai szemszögből. *Belügyi Szemle*. 2023, 10. 1697-1713.

³ BARABÁS - KOPLÁNYI i. m. 3.

⁴ NMHH: Az elektronikus hírközlési piac fogyasztóinak vizsgálata, 2022. [nmhh_internetes_felmeres_2022.pdf](https://www.nmhh.hu/internetes_felmeres_2022.pdf)

szerzett tapasztalatainak az összevetésével, kitérve a konklúziók alapján lehetséges bűnmegelőzési irányokra.

II. A fiatalkorúak és az internet

2.1. A fiatalkorú fogalma

Az egyén személyiségének fejlődése születésétől haláláig tart, mely egymást követő és egymásra épülő fejlődési életszakaszokra osztható az életkori sajátosságok alapján. Erik Erikson széleskörben elfogadott pszichoszociális fejlődésmélete az egyénre ható társas és környezeti hatásokból indul ki és azt feltételezi, hogy a fejlődési szakaszok mindegyike más megoldandó feladat vagy krízis elé állítja a személyt, aki amennyiben sikeresen túljut az adott szakaszon, egyre stabilabb identitással rendelkező egyre érettebb személyiséggé válik. A 12 és 18 év közötti időszak, azaz a serdülőkori a legkritikusabb szakasz, mely átmenetet képez a gyermek- és felnőttkor között és éppen ezért a feladata a szilárd identitás kialakítása. A tizenéves ugyanis ekkor kísérli meg összhangba hozni különböző szerepeit, vélekedéseit és vágyait a felnőttlét normáival, ebben az időszakban kerül sor több, a későbbi élete során meghatározó életeseményre (pl.: pályaválasztás vagy az első párkapcsolat kialakítása). Ha sikeresen integrálja egyéni és szociális identitását, könnyebben küzd majd meg az élete során későbbiekben megjelenő nehézségekkel. Amennyiben azonban nem sikerül stabil és önazonos énképet kialakítania, szerepdiffúzió lép fel, a serdülő nem találja a helyét a világban, mely szorongáshoz, depresszióhoz, esetekben viselkedészavarokhoz, így regresszív, illetve agresszív magatartásokhoz, valamint szerhasználathoz vezethet, vagy akár autoagresszív cselekedetekben mutatkozhat meg⁵. Amint látható, a serdülőkori egy rendkívül bizonytalan, érzékeny és sérülékeny időszak az ember életében, ezért veszélyeztetettek különösen a kamaszok a bűnözés mindkét, sértetti és elkövetői oldala tekintetében is.

Ezen életkori sajátosságokat figyelembe véve a hatályos jogszabályok - egyébként hasonlóan hazánk korábbi törvénykönyveivel és összhangban a nemzetközi egyezményekkel - mind büntetőjogi, mind polgári jogi jogterületen differenciálnak az életkor szerint és az általánostól eltérő, külön jogszabályokat állapítanak meg a serdülőkre.

⁵ Micheal COLE - Sheila R. COLE: *Fejlődéslélektan*. Budapest, Osiris, 2003.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 105. § (1) bekezdése rögzíti, hogy fiataikorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. E paragrafus a Btk. XI. fejezetében szerepel, amely kifejezetten a fiatakorúakra vonatkozó, a felnőttkorúak esetében alkalmazandó jogszabályoktól eltérő és azoknál kedvezőbb szabályokat rögzíti.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:10. § (1) bekezdése értelmében kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. A 2:11. § korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét betöltötte és nem cselekvőképtelen.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) visszautal a Btk. és Ptk. szerinti fogalmakra a gyermek fogalmának meghatározása során: az 5. § a)-c) pontjai alapján gyermek a Ptk. 2:10. § (1) bekezdése szerinti kiskorú, fiatakorú az a személy, aki a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévét, a 2013. július 1-jét megelőzően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét, a 2013. június 30-át követően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltötte, azonban a 18. - javítóintézetben történő nevelése esetén a 21. - életévét még nem töltötte be, míg fiatal felnőtt: az a nagykorú személy, aki a 24. évét nem töltötte be. Jelen dolgozat alapvetően a Btk. által meghatározott fiatakorú definíciót veszi alapul és a 12 és 18 év közötti serdülők vonatkozásban tekinti át az internetes bűnözés aktuális kérdéseit.

2.2. Az internet káros hatásai a fiatakorúakra

A most fiatakorúak idősebb csoportját a Z generáció tagjai alkotják, a fiatalabbak, azaz a 2010 után születettek pedig az Alfa generációhoz tartoznak. E fiatalok közös jellemzője - ahogyan arra a Z generáció tagjainak másik elnevezése, a „digitális bennszülött” kifejezés is utal - az, hogy amikor megszülettek, már létezett a digitális tér, ezért ők nem ismerik az internet nélküli életet. Ebből következően a fejlődésük részét képezi a digitális szocializáció is, melynek eredményeként másképp dolgozzák fel az információt, másképp töltik el a szabadidejüket (alapvetően a digitális térben kapcsolódnak ki), és másképp alakítanak ki kapcsolatokat a korábbi generációkhoz képest. Fontos megemlíteni, hogy ezen generációk tagjai már nemcsak tartalomfogyasztóknak minősülnek, hanem

tartalmat is szolgáltatnak a különböző közösségi média platformokon.⁶ Ezzel összhangban állnak a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (a továbbiakban: NMHH) felmérései, melyek alapján a gyerekek egyre fiatalabb korban kezdik el használni az internetet és egyre több időt töltenek az online térben: 2017. és 2020. év között a 7-8 évesek körében megközelítőleg kétszeresére nőtt a telefonnal rendelkezők aránya és a legtöbb tízéves már rendelkezett mobiltelefonnal⁷, amely internetezésre is alkalmas, emellett míg a 2015-ös évről készült kutatás⁸ szerint a 16 és 19 évesek naponta átlagosan 3,7 órát töltöttek az interneten, addig a 2023-ban kiadott Médiapiaci Jelentés arról számol be, hogy a 16 és 29 év közötti fiatalok napi 4,8 órán voltak jelen az online térben. A Jelentésben szereplő statisztikai adatok alapján⁹ a 8 és 15 évesek leggyakrabban a közösségi média platformjait és az üzenetküldő alkalmazásokat keresik fel, emellett a játékok, videó- és képszerkesztők, videó- és audiómegosztó alkalmazások is népszerűek.

A fiatal generáció tehát meglehetősen sok és egyre több időt tölt az online térben, főként a közösségi média felületeit használva: a Facebook-ot, az Instagram-ot, a Tiktok-ot, valamint a YouTube-ot látogatják leggyakrabban.¹⁰ Az interneten végzett tevékenység pedig hatással van minden használójára, alakítja a személyiséget, megváltoztatja az információfeldolgozást, értelemszerűen módosítja a kapcsolattartást, illetve a viselkedést is.¹¹ Több kutatás is alátámasztotta, hogy a közösségi média használata pozitív hatással lehet az egyén pszicho-szociális jóllétére, tekintettel arra, hogy biztosítja a kapcsolattartást, és társas támogatást jelent számára, valamint az önértékelését is növelheti.¹² Mindemellett az a tendencia, hogy a különböző közösségi oldalakon a felhasználók hajlamosak énjüket idealizált formában, például humorosabban, vagy akár szebbre retusálva bemutatni, az esetleges hibáikat pedig elrejteni, létrehozva ezzel egy úgynevezett „cyberént”, sebezhetővé teszi őket és ez különösen igaz a tizenévesekre, akik önképe még nem alakult ki és így önértékelésük is bizonytalan még. Ugyanis ha a legjobb formájukra érzékelik a negatív visszajelzés, még jobban elbizonytalanodhatnak valódi énjük értékességével kapcsolatban, mely belső

⁶ NAGY Ádám - KÖLCSEY Attila: Mit takar az alfa-generáció? METSZETEK-Társadalomtudományi folyóirat, 2017, 6.3: 20-30.

⁷ NMHH: Digital Parenting kutatás 7-16 éves gyermekekkel és szüleikkel. [Psyma Toolbox \(nmhh.hu\)](https://psyma-toolbox.nmhh.hu)

⁸ NMHH: Lakossági internethasználat, 2015. [PowerPoint Presentation \(nmhh.hu\)](https://www.nmhh.hu/hu/interjuek/2015/05/20/lakossagi-internethasznalat)

⁹ NMHH: Médiapiaci Jelentés, 2023. [mediapiaci_jelentes_2023.pdf \(nmhh.hu\)](https://www.nmhh.hu/hu/interjuek/2023/05/20/mediapiaci-jelentes-2023)

¹⁰ NMHH (2022) i. m. [nmhh_internetes_felmeres_2022.pdf](https://www.nmhh.hu/hu/interjuek/2022/05/20/nmhh-internetes-felmeres-2022)

¹¹ CSÉPE Valéria: A szubjektív biztonság pszichológiai dimenziói. In: Finszter Géza - Sabjanics István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 275-288.

¹² Danah M. BOYD - Nicole B. ELLISON: Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2007, 13(1), 210-230.; Petter Bae BRANDTÆG - Marika LÜDERS - Jan Havard SKJETNE: Too many Facebook "friends"? Content sharing and sociability versus the need for privacy in social network sites. *International Journal of Human-Computer Interaction*. 2010, 26(11-12), 1006-1030.

konfliktust eredményezhet.¹³ Emellett számos kutatás jutott arra az eredményre, hogy a túlzott internethasználat és fokozott online jelenlét, valamint a szorongás, és a depressziós tünetek korrelálnak egymással, (igaz, ezt befolyásolják különböző szociális, egyéni, pszichológiai faktorok is).¹⁴ A közösségi médiához tartozó oldalakon jellemző tevékenységek, így a képek megosztása, a lájkolás, a kommentelés mind társas összehasonlítást eredményeznek, vagyis a felhasználók egymáshoz fogják hasonlítani magukat, mely szociális szorongáshoz vezethet, ami már önmagában is aggasztó, de még az önértékelést is szignifikánsan csökkenti¹⁵.

A közösségi média felületein kívül a kamaszok a legtöbb időt az üzenetküldő alkalmazásokon töltik (Messenger, Whatsapp, stb.), amely szintén átalakítja a szokásaikat. Jelen dolgozat témájára tekintettel ezek közül kiemelendő a szexting jelensége. A szexting elnevezés a „sex” és a „texting” angol szavak összeolvadásából jött létre és a szexuális tartalmú üzenetváltásokra vonatkozik, mely magába foglalja az intim képek, videófelvevételek és szöveges üzenetek küldését, fogadását és továbbítását.¹⁶ A serdülőkorra jellemző biológiai változások, azaz a pubertás eredményeként a kamaszok testileg alkalmassá válnak az utódnemzésre, és a bennük képződő különböző nemi hormonok hatására egyre inkább elkezdik foglalkoztatni őket a szexuális orientációjuk szerinti nem képviselői, illetve a szexualitás.¹⁷ A mai digitális fiatalkorú nemzedék esetében ennek képezheti részét a különböző üzenetküldő applikációkon keresztül folytatott szexting is, melyre sor kerülhet a fiatalok közötti romantikus (vagy akár csak intim) párkapcsolatban a szexuális életük részeként, konszenzuális alapon, ugyanakkor felnőtt, vagy kortárs általi nyomásgyakorlás eredményeként is.¹⁸

Az NMHH már hivatkozott, 2021-ben kiadott kutatásának figyelemre méltó eredménye, hogy a 2017. és 2020. év között eltelt három év alatt a 11 és 16 éves körében 9 %-ról 18 %-ra nőtt azok aránya, akikkel idegen személy megpróbált kapcsolatot kezdeményezni a világhálón és a 13-14 évesek egynegyede, míg a 15-16 évesek egyharmada tart kapcsolatot olyan személlyel, akivel személyesen soha nem találkozott. Ez összefügghet az internet azon jelenségével, amit gátlásvesztés hatásnak neveztek el. Ennek lényege, hogy a világhálón az emberek névtelenül lehetnek jelen, amelynek

¹³ Mary AIKEN: *Cybercsapda*. Budapest, Harmat Kiadó, Magyar Kurír, 2020.

¹⁴ David A. BAKER - Algorta Guillermo PEREZ: The Relationship Between Online Social Networking and Depression: A Systematic Review of Quantitative Studies. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2016, 19(11), 638-648.

¹⁵ Shaohai JIANG - Annabel NGIEN: The effects of Instagram use, social comparison, and self-esteem on social anxiety: A survey study in Singapore. *Social Media+ Society*. 2020, 6.2. 2056305120912488.

¹⁶ Yara BARRENSE-DIAS, André BERCHTOLD, Joan-Carles SURÍS, Christina AKRE: Sexting and the Definition Issue. *Journal of Adolescent Health*. 2017, 5. 544-554.

¹⁷ COLE - COLE i.m. 608-617.

¹⁸ YARA et al. i. m. 550.

hatására könnyebben bízni kezdenek számukra vadidegen emberekben és gyorsabban megnyílnak feléjük.¹⁹

Az interneten különböző figyelmeztetések nélkül, vagy éppen figyelmeztetéssel és az életkorra történő rákérdezéssel (azaz igen könnyen kijátszható módon) érhetnek el a fiatalok erőszakos és agresszív tartalmakat, melyek károsan hatnak a szellemi, lelki, erkölcsi, vagy fizikai fejlődésükre. Ezen tartalmak közé tartoznak a pornográf felvételek, állatkínzásról készült felvételek, valamint az öngyilkosságot, önbántalmazást, önsértést népszerűsítő, vagy akár az evészavarokat népszerűsítő weboldalak.²⁰

A fentiek túlmenően az is köztudott, hogy a fokozott internethasználat addiktív. Az addikció kialakulásáról abban az esetben beszélhetünk, ha az adott személy a napjai nagyrészt az online térben tölti, vagy amikor az nem áll módjában, arról gondolkodik, álmodozik és ez a személyes kapcsolataira, iskolai vagy munkahelyi teljesítményére káros hatással van.²¹ Figyelemmel a statisztikai adatokra, kijelenthető, hogy ez a veszély a fiatalok vonatkozásában is fennáll.

III. A fiatalkori bűnözés

3.1. A fiatalkorú bűnelkövetők

A Btk. 2.1. pontban hivatkozott szakasza értelmében tehát fiatalkorú bűnelkövetőnek minősül az a személy, aki 12 éves már elmúlt, de még nem töltötte be a 18. életévét. A tavalyi, 2023. évben regisztrált összes bűnelkövetőhöz viszonyítva a fiatalkorú bűnelkövetők aránya körülbelül 5,7 % volt, mely hasonló mértéket mutat a korábbi évekkal.²² Ugyanakkor elmondható, hogy a fiatalkorú bűnözés csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt évtizedekben (e mögött részben demográfiai folyamat, azaz a gyermekek számának csökkenése áll), majd pedig 2015. évtől kezdődően stagnál.²³

¹⁹ AIKEN i. m. 19.

²⁰ BALLA Bóroka - BARTÓK Zita - CSALÁR Dorina: A gyermekvédelem és a tartalomszabályozás új útjai az interneten. *In Medias Res.* 2023, 1. 138-168.

²¹ GALÁN Anita: Az internetfüggőség kialakulása és prevalenciája. *Metszetek.* 2014, 1. 316-327.

²² KSH statisztikai adat https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0004.html

²³ BOLYKY Orsolya - SÁRIK Eszter: Gondolatok a gyermek- és fiatalkorúak bűnözéséről a statisztika tükrében. *Belügyi Szemle.* 2023, 10. 1715-1727.

A fiataikorúak bűnözővé válása egyéni tényezőkre, továbbá mikrostrukturális és makrostrukturális okokra vezethető vissza. Az egyéni rizikófaktorok közé tartoznak bizonyos genetikai tényezők, az alacsony iskolai végzettség, a szerhasználat, különböző magatartászavarok, azaz a mentális egészség problémái és később a munkanélküliség is.²⁴ Vizsgálataik során a kutatók arra az eredményre jutottak, hogy a fiatakorú elkövetőket impulzivitás, alulkontrolláltság, gátlástalanság jellemzi, valamint labilis idegrendszerrel rendelkeznek.²⁵ Korinek László által hivatkozott Kunz nézetei alapján ezen, a kísértésnek ellenállni nem tudó fiatakorú személyek általában impulzívok, kockázatkeresők, és érzelemszegények, valamint kedvelik igényeik gyors kielégítését és ezért követnek el bűncselekményeket.²⁶ Mikrostrukturális szinten veszélyeztető tényezőnek minősülnek a családban, illetve a közeli társaskapcsolatokban jelenlevő antiszociális viselkedésformák, mentális zavarok, a szerhasználat, a munkanélküliség, a fiatakorú áldozattá válása (például zaklatás elszenvedése), bűnözői kortárscsoportozás, az elhanyagoló szülői bánásmód, illetve a durva és következtelen szülői fegyelmezés is. Emellett a közösség és a társadalom is veszélyforrásnak minősül, hiszen növeli a fiatakorú kriminalitást az alkoholhoz való hozzáférés, a kábítószerpiac, a szegénység és az egyenlőtlenség is.²⁷

Figyelemmel az internet, különösen a közösségi média korábbiakban ismertetett, fiatakorúakra káros, alapvetően a mentális egészségüket befolyásoló hatásaira, jelen dolgozatomban a fiatakorú bűnözés okai közül a mentális egészség problémáit emelem ki hangsúlyosabban. Mentális zavarnak minősülnek a szorongásos, hangulati, viselkedéses, koncentrációs, étkezési zavarok, az alkohol-, illetve drogproblémák, az autoagresszív magatartás, a bipoláris zavar és a pszichózisok is. Átlagosan a gyerekek egyötöde szenved valamilyen mentális zavarban, ezek közül Magyarországon a depresszió aránya igen magas. A hangulatingadozás és szorongás inkább a lányokra, míg a magatartászavarok főként a fiúkra jellemzőek, a szerhasználattal kapcsolatban pedig nem találtak nemi különbségeket.²⁸ A magyar fiatakorú bűnelkövetők esetében leggyakrabban előforduló mentális zavarok a diszruptív, impulzuskontroll- és viselkedészavarok, a szerrel összefüggő és addikciós zavarok, a figyelemhiányos hiperaktivitás zavar (azaz az ADHD), az affektív vagy hangulati zavarok, és a pszichotikus zavarok.²⁹

²⁴ CSEMÁNE Váradi Erika: A gyermek- és fiatakorú kriminalitás. In: Borbíró Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 631-665.

²⁵ BOROS János - CSETNEKY László: *Börtönpszichológia*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2002.

²⁶ KORINEK László: A XX. század kriminológiai elméletei. In: Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára - Korinek László - Lévy Miklós (szerk.): *Kriminológia - Szakkriminológia*. Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2006.

²⁷ CSEMÁNE Váradi Erika i. m. 644.

²⁸ CSEMÁNE Váradi Erika i. m. 649.

²⁹ BELLAVICS Mária Zsóka: A fiatakorú bűnelkövetők körében leggyakrabban előforduló pszichiátriai kórképek. *Magyar Rendészet*, 2021, 21(2), 97-109. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.2.6>

Amennyiben ezeket a zavarokat nem kezelik, vagy helytelenül reagál rá a fiatalított körülvő környezet, beilleszkedési zavarok léphetnek fel, az iskolai előrehaladása megtorpan, az elvart viselkedésnek a fiatal nem tud megfelelni, így a sok kudarcélmény hatására elfordul az iskolától, nem internalizálja az iskola által képviselt értékrendet, társadalmi normákat és ez jelentősen megnöveli a deviáns viselkedés, azaz a bűnelkövetővé válás esélyét. Egy Csemáné Váradi Erika által hivatkozott angol vizsgálat eredményei alapján a szabadságvesztés büntetésüket töltő fiatalokúak 95%-a esetében diagnosztizálható volt legalább egy - de általában több - mentális zavar.³⁰ Emellett személyiségvizsgálatok alapján azt is megállapították, hogy a fiatalokú bűnelkövetők körében nagyobb a kóros személyiség szerkezet, mint a felnőttokú visszaeső bűnözőknél.³¹

A fiatalokúak leggyakrabban vagyon elleni bűncselekményeket követnek el, ezek közül is kiemelkedik a lopás büntette, az erőszakos bűncselekmények közül pedig a testi sértések elkövetése számottevő, valamint gyakori a garázdaság, míg a gyermekokúakhoz képest jelentősebb arányban követnek el zaklatást, közokirat-hamisítást és kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeket. Jellemző rájuk a csoportos elkövetés, alapvetően kortársakkal vagy fiatal felnőttekkel.³²

Bolyky Orsolya és Sárík Eszter kutatásukban azt vizsgálták, hogy a koronavírus ideje alatt, amikor az iskolákat bezárták és a fiatalok az otthonukban tartózkodva kizárólag online oktatásban vettek részt, miként változott a fiatalokú bűnelkövetése. Arra jutottak, hogy a fizikai jelenléttel megvalósítható bűncselekmények száma csökkent, vélhetően a szülői jelenlét és figyelem, illetve a szórakozóhelyek, üzletek, azaz az esetleges elkövetési helyek bezárása miatt. Ugyanakkor a tizenévesek fokozott online jelenléte és az ezzel kapcsolatos szülői kontroll hiánya okán az internetes bűncselekmények száma növekedést mutatott ugyanezen időszakban. Az erőszakos, fenyegetőző magatartások (vélhetően a cyberbullying, vagy online zaklatás különböző formái, ld. 5.1. pont) és a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények is átkerültek a virtuális világba.

Fontos kitérni az Europol Szervezett bűnözés általi internetes fenyegetettség értékeléséről szóló 2023-ban kiadott jelentésében³³ foglaltakra is. A jelentésben a különböző internettel összefüggő bűncselekmények közül külön felhívják a figyelmet a gyermekek online szexuális kizsákmányolására,

³⁰ CSEMÁNÉ Váradi Erika i. m. 649.

³¹ BOROS i. m. 25.

³² CSEMÁNÉ Váradi Erika i. m. 636-638.

³³ Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2023 [IOCTA 2023 - EN_0.pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/en/press-room/content/20230414_IPR_10000)

melynek mértéke egyre nő és egyre súlyosabb, azzal, hogy ezen bűncselekmények vonatkozásában nemcsak az áldozati oldalon jelenhetnek meg a fiatalok, hanem - figyelemmel az átalakuló szokásaikra (ld. szexing) - nő a számuk az elkövetői oldalon is.³⁴

Ezen adatokból is látható, hogy a fiatalok jogsértő magatartása azokon a területeken fokozódik, ahol kevésbé érvényesül a felnőttek részéről a kontroll, kevésbé hatékony a felügyelet felettük.³⁵

3.2. A fiatal áldozatok

Az előző pontban ismertetett mentális betegségek nem csupán az elkövetővé válásban játszanak szerepet, az áldozati helyzetbe kerülés esélyét is megnövelik.

A viktimológia foglalkozik többek között az áldozatok személyes tényezőivel, a bűncselekményt megelőzően, a bűncselekmény elkövetése során és azt követően mutatott viselkedésükkel, az elkövető és a sértett közötti kapcsolat jellegzetességeivel.³⁶, figyelemmel arra, hogy ezen tényezők játszanak közre az áldozattá válásban. A személyes tényezők közül több kutatás is kiemeli a fiatalok gyakoribb áldozattá válását, tekintettel arra, hogy kevesebb időt töltenek otthon és több idegennel ismerkednek meg, mint az idősebbek.³⁷ Valamint a viselkedéses tényezőkön túl az életkori sajátosságaik okán is sebezhetőbb csoportnak bizonyulnak, mint a (többségében) már érett személyiséggel, szilárd identitással rendelkező és ebből következően magabiztosabb felnőtt korosztály. Ezt a sebezhetőséget tovább növeli, ha valamilyen mentális zavarral küzdenek, hiszen az még kiszolgáltatottabbá teszi őket a rossz szándékkal közelítő személyeknek.³⁸

A magyarországi statisztikai adatok alapján a regisztrált bűncselekmények áldozatai közül 2-3% a gyermek-, és 3,5-4% a fiatalok sértettek aránya. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ténylegesen ennyi gyermek esik áldozatul, hiszen erre a csoportra jellemző leginkább, hogy nem tudják vagy nem merik jelenteni a sérelmükre elkövetett bűncselekményt, illetve az is előfordulhat, hogy nincsenek tisztában azzal, hogy bűncselekményt követtek el velük szemben, azaz az ő esetükben igen magas a

³⁴ MEGGYESFALVI Boglárka: A gyermekek által saját magukról készített online szexuális bántalmazást ábrázoló tartalmak vizsgálatával kapcsolatos kihívások. *Belügyi Szemle*. 2024, 2. 227-242.

³⁵ BOLYKI - SÁRIK i.m. 1722-1724.

³⁶ CSEMÁNÉ i. m. 641.

³⁷ BARABÁS - KOPLÁNYI i. m. 1699.

³⁸ MALÉTSZABÓ Erika: Viktimológia. In: Haller József (szerk): *Rendészeti pszichológia*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. 73-110.

látencia.³⁹ Ennek hátterében legtöbbször az elkövetővel való kapcsolatuk áll - félnek tőle, vagy az érzelmi manipuláció hatására romantikus érzelmek kötik őket hozzájuk -, vagy el akarják kerülni a feljelentéssel és az azt követő hivatalos eljárással járó kellemetlen következményeket.⁴⁰

A gyermekkorúak testi sértés, kiskorú veszélyeztetése, tartás elmulasztása, gyermekpornográfia, garázdaság és lopás bűncselekményeknek esnek áldozatul, míg a fiatalkorúak - figyelemmel arra, hogy életkorukból adódóan ekkor már több időt töltenek a kortársak körében, mint a szülőkkel - inkább saját kortársaik áldozatai lesznek és leggyakrabban lopást, testi sértést és garázdaságot követnek el velük szemben.

A kriminológia a sértetté válás három szintjét különíti el: az elsődleges szintről akkor beszélünk, amikor a bűnelkövető jogsértő magatartásával sérelmet okoz a sértettnek. A másodlagos szint akkor valósul meg, amikor a sértett mint tanú felidézi a vele történeteket a büntetőeljárás során, azaz az igazságszolgáltatási rendszerben traumatizálódik újra. Másodlagos szintnek minősül a társadalom áldozathibáztató attitűdje is, amikor a környezete elítéli, vagy az esetleges egészségügyi ellátása során az empátia teljes hiányával találkozik az áldozat. Míg a harmadlagos szint megvalósulására akkor kerülhet sor, ha később a médiában például ismételten levetítésre kerül az áldozat korábban tett nyilatkozata.⁴¹ A bűncselekmények rejtve maradását magyarázó okoknál említett kellemetlen következmények elkerülése tulajdonképpen a másodlagos viktimizáció elkerülését jelenti.⁴² A harmadlagos viktimizáció pedig rendkívül gyakori lehet a következőkben összefoglalásra kerülő internetes sajátosságoknak (ld. hozzáférhetőség, gyorsaság) köszönhetően bizonyos, az internettel összefüggő bűncselekményeknek áldozatául eső fiatalok esetében.

³⁹ BARABÁS Andrea Tünde: Áldozattá válás. In: JAKAB András - KÖNCZÖL Miklós - MENYHÁRD Attila - SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2022.

⁴⁰ KORINEK László: Látens bűnözés. In: JAKAB András - KÖNCZÖL Miklós - MENYHÁRD Attila - SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2022. <http://ijoten.hu/szocikk/latens-bunozes>

⁴¹ BARABÁS i.m. 4.

⁴² KORINEK (2022) i.m. 4.

IV. Az informatikai bűnözés

4.1. Az informatikai bűnözés fogalma

Az informatikai vagy kiberbűnözés elnevezés magába foglalja a számítástechnikai bűnözés és az internetes bűnözés keretében elkövetett bűncselekményeket, valamint ezen bűncselekmények közös halmazát is. Előbbi kategóriához a számítástechnikai rendszereket támadó magatartások tartoznak, míg az utóbbi, azaz az internetes bűnözés esetében az internet mint médium jelenik meg és tulajdonképpen az elkövetés színtereként funkcionál.⁴³ Az informatikai bűncselekmények megjelenése a technológiai fejlődéssel egyidejűleg az 1950-es évekre tehető, azonban az elmúlt közel 75 évben e bűncselekmények jelentős változásokon estek át, mely folyamatot David S. Wall az informatikai bűnözés evolúciójának nevezte el.⁴⁴ Ezen teória mentén az első generációs informatikai bűncselekmények közé azon bűncselekmények tartoztak, melyek elkövetési eszköze a számítógép volt és az interneten fellelhető adatokat, információkat használták fel az elkövetéshez - például egy adott kábítószer előállításához szükséges információkat onnan szerezték meg. A második generációs informatikai bűncselekmények már az internet globalizációjának hatására jelentek meg, és az online térben megvalósuló, tulajdonképpen már létező bűncselekmények köthetők ide, melyek elkövetése során felhasználták az internetet egyes rendszerekbe történő jogellenes behatolás céljából. A harmadik generációs, vagy modernkori információs bűnözés pedig azon új kriminális magatartásokat fedi le, melyek nem léteznének az internet nélkül, ilyenek a kártékony vírusok, automatizált spamtevékenységek, stb. Ezzel szemben az első- és második generációs informatikai bűncselekmények a világháló nélkül, más csatornán is megvalósíthatók.⁴⁵

Jogi környezetben elsőként az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága által 1981-ben kiadott 12. számú ajánlás a gazdasági bűncselekményekről⁴⁶ tartalmazza a számítógépes bűncselekmény elnevezést, majd az 1989-ben kiadott újabb ajánlásában⁴⁷ számítógéppel összefüggő bűncselekmények szerepelnek. A jelenleg is meghatározó, Európa Tanács által előkészített és 2001. november 23.

⁴³ PARTI Katalin - KISS Tibor: Az informatikai bűnözés. In BORBÍRÓ Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 495-497.

⁴⁴ David S. WALL: Cybercrime, media and insecurity: The shaping of public perceptions of cybercrime. *International Review of Law, Computers and Technology* 2008/1-2. 45-63.

⁴⁵ WALL i. m. 45-63.

⁴⁶ Council Of Europe Committee Of Ministers Recommendation No. R (81) 12 Of The Committee of Ministers to Member States On Economic Crime.

⁴⁷ Council Of Europe Committee Of Ministers Recommendation No. R (89) 9. of The Committee of Ministers to Member States. On Computer-Related Crime.

napján Budapesten aláírt számítástechnikai bűnözésről szóló egyezmény (a továbbiakban: Budapesti Egyezmény) - mely Magyarországon a 2004. évi LXXIX. törvénnyel került kihirdetésre - visszatér a számítógépes bűncselekmény fogalmához, valamint bővíti a tényállások körét és a deliktumokat csoportokba rendezi, illetve mind anyagi, mind eljárásjogi szabályokat megfogalmaz és kötelezi a szerződő feleket az azoknak megfelelő jogalkotási feladatok ellátására.⁴⁸ Figyelemmel a digitális világ növekvő veszélyeire, az Európai Parlament és a Tanács 2013-ban elfogadta a 2013/40/EU irányelvet (a továbbiakban: irányelv) az információs rendszerek elleni támadásokról. Az irányelv már nemcsak a személyi számítógéphez kapcsolódó deliktumokat, hanem a tágabb fogalmi körrel rendelkező információs rendszer kifejezést használja, mely kiterjed a számítógépek helyét egyre inkább átvevő táblagépekre, okostelefonokra is. Emellett minimumszabályokat állít fel a tagállamok számára a releváns bűncselekmények és a hozzájuk kapcsolódó büntetőjogi szankciók vonatkozásában.⁴⁹ Mindezek alapján a Btk.-ban külön fejezetet kaptak az információs rendszerek elleni bűncselekmények és a tiltott adatszerzés, valamint egyes, a Btk. különböző fejezeteiben található korábbi bűncselekmények törvényi tényállása kiegészült az online térben történő elkövetés eseteivel.

3.2. Az informatikai bűncselekmények típusai

Az informatikai bűnözés előző pontban ismertetett fejlődéstörténete alapján kirajzolódik a vonatkozó bűncselekmények egyik lehetséges csoportosítása: ennek mentén megkülönböztethetünk az interneten megvalósuló hagyományos bűncselekményeket és az internetes térhez kötött visszaéléseket.⁵⁰ A hagyományos, azaz már korábban, az internet elterjedését megelőzően is létező bűncselekmények közé azon jogellenes magatartások tartoznak, melyek tartalomközléssel, így például gyermekekről készített pornográf felvételek küldésével, valamint a kommunikáció útján, így akár uszító, gyűlöletet szító közlésekkel valósulnak meg.⁵¹ A Btk. Különös Része szerinti törvényi tényállások közül jó néhány megvalósítható a virtuális világban, míg némelyik büntetőjogi tényállásban kifejezetten tényállási elemként szerepel az elektronikai eszközzel vagy hírközlő útján történő elkövetési mód. A személy elleni bűncselekmények közül a rágalmozás, becsületsértés, zaklatás, az emberi méltóság és az egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények közül a magántitok

⁴⁸ The Council of Europe Convention on Cybercrime ETS No. 185.

⁴⁹ MEZEI Kitti: A kiberbűnözés aktuális kihívásai a büntetőjogban. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020.

⁵⁰ NAGY Zoltán: A kiberbűnözés fogalma és csoportosítása. In: Kiss Tibor (szerk.): *Kibervédelem a bűnügyi tudományokban*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. 34-35.

⁵¹ NAGY i. m. 34.

megsértése, a levéltitok megsértése, illetve a személyes adattal visszaélés törvényi alakzata, a vagyon elleni bűncselekmények közül a zsarolás és a csalás, a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények közül a már hivatkozott gyermekpornográfia törvényi tényállása, míg az emberi szabadság elleni bűncselekmények közül a kényszerítés büntette tartozik ezen informatikai deliktumok közé. Ehhez képest az informatikai rendszer elleni jogsértések a technikai eszközök elleni támadást (hacking), illetve az adatszerzés céljából történő felhasználó elleni támadást foglalja magába.⁵² Ezen jogellenes magatartásokat a Btk. XLIII. fejezete tartalmazza, amely tehát kimondottan a tiltott adatszerzés és az információs rendszer elleni bűncselekményeket rögzíti.

Parti Katalin és Kiss Tibor álláspontja szerint⁵³ a nyomozástechnikai megközelítés alapján történő tipologizálás a legcélszerűbb az informatikai bűncselekmények esetében. E megközelítés abból indul ki, hogy az elkövető az internet melyik jellemzőjét preferálja és ez alapján három csoportba osztja a releváns bűncselekményeket. Az első csoportba az úgynevezett hálózat-bűncselekmények, vagyis az információs rendszer elleni bűncselekmények tartoznak, melyek esetében az elkövetés tárgya maga az információs rendszer, továbbá az ott kezelt adatok, nem pedig a felhasználó vagy a szerzői jogi védelem alá tartozó dolog. A második csoportot a tartalom-bűncselekmények alkotják, melyek valamilyen tartalom közlésével, tárolásával, terjesztésével valósulnak meg. Idetartoznak a becsület csorbítására alkalmas közlések, de a gyermekekről készített pornográf felvételek tárolása, illetve megosztása is. Ezekhez a cselekményekhez kapcsolódhatnak az első csoportba tartozó, információs rendszer megsértését eredményező bűncselekmények, azonban ezek ebben az esetben csak eszközbűncselekményeknek minősülnek, tekintettel arra, hogy a tartalom-bűncselekmények esetében a cél mindig egy adott személynek vagy egy adott közösségnek való közvetlen károkozás. A harmadik csoportba azok a bűncselekmények illeszthetők, melyek elkövetése során az internet mint kommunikációs csatorna jelenik meg, és az interakciókhoz szükséges a világháló. Ezeket nevezhetjük az internet által elősegített bűncselekményeknek. A világháló kommunikációs funkciója a kábítószer-kereskedelem, a vagyon elleni bűncselekmények, valamint az erőszakos és szexuális bűncselekmények esetén érvényesülhet.⁵⁴ Jelen tanulmány a fiatal korosztály által elkövetett deliktumokat ez utóbbi csoportosítás mentén kategorizálja.

⁵² NAGY i. m. 35.

⁵³ PARTI és KISS i. m. 500-501.

⁵⁴ PARTI - KISS i. m. 501.

3.3. Az informatikai bűncselekmények közös jellemzői

A virtuális térben a felhasználóknak és így a bűnelkövetőknek is módjukban áll névtelenül jelen lenni, ami megnehezíti az azonosításukat. Emellett az anonimitás hatására az emberek bátrabban, gátlástalanabban viselkednek, és kevésbé félnek a szankcióktól. Sok informatikai bűncselekményről nem is értesül hatóság, figyelemmel arra, hogy maguk a sértettek sem észlelik a sérelmükre elkövetett bűncselekményt, vagy nem jelentik azt, azaz rendkívül magas a látencia. Annak, hogy a sértettek nem észlelik a bűncselekményt, oka lehet többek között az informatikai rendszereken történő adatátvitel, illetve információküldés rendkívüli gyorsasága, melynek eredményeként az elkövető rapid módon el tud tűnni a világhálón. A gyorsasággal és az egyre növekvő internetfelhasználói számmal függ össze a jogsértések tömegessége, valamint a nagy kitettség és veszélyeztetettség is. Ez utóbbi abból is adódik, hogy mostanra már a szociális és gazdasági élet szinte minden területén használjuk az internetet, azaz áldozattá válhatnak természetes személyek és intézmények is. További jellemzője az informatikai bűncselekményeknek a globalitás, a kiberbűnözés ugyanis országhatáron átívelő jelenség, tekintettel arra, hogy a világháló egy globális közös tér, amely nem rendelkezik országhatárokkal. Ebből is következik a nagy heterogenitás: mind az elkövetett bűncselekmények, mind az alkalmazott eszközök, mind a bűnelkövetők nagyon sokfélék. Mindezen tényezők pedig együttesen eredményezik azt, hogy ezen bűncselekmények a legtöbb esetben nehezen felderíthetőek.⁵⁵

A korábban említett online jelenléteket jellemző anonimitás két irányba is hat: a névtelenség hatására gátlásvesztést él át az internetező személy, melynek eredményeként felszabadultabbá válik és csökken az ítélőképessége, emiatt egyrészt könnyebben és gyorsabban bízni kezd egy ismeretlen személyben a világhálón, több információt árul el magáról és ezzel növeli az áldozattá válásának esélyét, másrészt pedig a bátrabb viselkedés mellett impulzivitása is nő, mely különböző jogsértő magatartásokat eredményezhet. Ez utóbbi mechanizmust erősíti a külső kontroll vagy felügyelet hiánya, a fizikai elkülönültség a többi személytől és a távolság is.⁵⁶

⁵⁵ SZÁSZ Antónia: A kiberbűnözés társadalmi kontextusa. 2017. 95-122.

⁵⁶ AIKEN i. m. 19-36.

V. A fiatalkorúak és az informatikai bűncselekmények

5.1. Az elkövetői oldal

Amint arra a már hivatkozott kutatási eredmények utalnak, annak eredményeként, hogy a fiatalkorúak egyre több időt töltenek a virtuális valóságban, egyre inkább növekszik az általuk elkövetett internetes bűncselekmények száma - köszönhetően az internet sajátosságainak, illetve a fiatalkorúakra gyakorolt ártalmas hatásainak, melyek elősegítik a deviáns magatartásformák megjelenését.

A rutintevékenység elmélet szerint valamely bűncselekmény létrejöttéhez három tényező egyidejű jelenléte és kölcsönhatása szükséges: egy motivált elkövető, alkalmas elkövetési tárgy vagy sértett, azaz megfelelő célpont, valamint kedvező helyzet. Kedvező helyzetnek minősül, ha a megfelelő célpontot megvédeni képes személy vagy eszköz nincs jelen, vagy nem látja el hatékonyan a feladatát. Ehhez kapcsolódik a már felvetett alulkontrolláltság vagy csekély önkontroll, mely miatt a tettes enged a kísértésnek, kihasználja az adódó lehetőséget és követ el bűnt.⁵⁷ A 4.3. pontban az informatikai bűncselekmények közös jellemzői között már ismertetésre került a nagy kitettség, illetve veszélyeztetettség jelensége, azaz az a tény, hogy a világháló az emberek többsége számára elérhető és jelen is vannak, ebből következően számos, a rutintevékenység elmélet szerinti motivált elkövető és megfelelő célpont lelhető fel az online térben. A kedvező helyzet is adott, hiszen míg a valódi világban az embereket körülveszik a barátaik, a családtagjaik, a tanáraik, illetve még a szomszédaik is, akik figyelnek rájuk, addig a virtuális térben nincs felügyelet, nincs védelem (vagy legalábbis egyelőre kevésbé tud hatékony lenni).⁵⁸ Ez pedig egybecseng Bolyky és Sárík korábban már hivatkozott vizsgálati eredményeivel, miszerint a fiatalkorúak (is) jellemzően ott követnek el bűncselekményt, ahol nincs külső kontroll - sem felettük, sem áldozataik felett. Ami pedig a kapcsolódó csekély önkontrollt illeti, Barabás A. Tünde és Koplányi Gergely kutatási eredményei igazolták, hogy az online bűncselekmények elkövetői valóban alacsony önkontrollal rendelkeznek.⁵⁹ Ezt az impulzivitást, valamint az igények azonnali kielégítését célzó magatartások megjelenését pedig fokozza a fent említett online gátlásvesztés is.

⁵⁷ KORINEK (2006) i. m. 101-102.

⁵⁸ AIKEN i. m. 320.

⁵⁹ BARABÁS - KOPLÁNYI i. m. 1706.

A rendelkezésre álló adatok alapján a fiatalok mindegyik informatikai bűncselekménytípus elkövetésében érintettek elkövetői oldalról.

5.1.1. Tartalom-bűncselekmények

Kifejezetten a gyermek- és fiatalokat érinti a cyberbullying jelensége, vagyis az interneten megjelenő kortárs bántalmazás, mely több, másokat bántó vagy fenyegető viselkedést foglal magába. A Kormány által a 1488/2016. (IX.2.) Korm. határozattal elfogadott Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája (a továbbiakban: Stratégia)⁶⁰ a cyberbullying-ot a gyermekek vonatkozásában az egyik legnagyobb veszélynek minősíti, figyelemmel arra, hogy az sokkal hatásosabban félemlíti meg az áldozatot, mint a fizikai erőszak. A Stratégia (és a szakirodalom) alapján az alábbi magatartásformák tartoznak a cyberbullying fogalomkörébe:

- flaming („égetés”): online veszekedés, mely során dühös, durva és fenyegető üzeneteket küldenek valakinek, valamint támadó jellegű hozzászólások küldése valakiről nyilvános fórumra;
- harassment (zaklatás): ismétlődő, folyamatos zaklatás durva és bántó üzenetek küldésével;
- denigration (befeketítés): olyan üzenetek (például pletykák) küldése, kipoztolása, terjesztése, melyek alkalmasak a jó hírnév rontására;
- exclusion (kiközösítés): az online közösség egy tagjának csoportból való kizárása;
- outing (kibeszélés): titkok, pletykák vagy egyéb személyes információk engedély nélküli megosztása másokkal;
- trickery („trükközés”, becsapás): személyes adatok (főként titkolt jellemzők) csalással történő megszerzése, majd a megszerzett információknak a közösséggel történő megosztása;
- cyberstalking (online megfigyelés): az áldozat online szokásainak folyamatos megfigyelése, majd fenyegető, megfélemlítő üzenetek küldése, melyektől az áldozat a saját biztonságát veszélyeztetve érzi;
- cyberthreats (online fenyegetések): olyan közvetlen fenyegetések vagy nyugtalanító kijelentések, melyek a közlő felkavart érzelmi állapotára és arra utalnak, hogy valaki mást vagy magát bántani fogja, esetlegesen öngyilkosságot követ el;

⁶⁰ Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája [Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája.pdf](#)

- sexting (szexting): e kifejezést tehát olyan helyzetekre használják, amelyekben az elkövető továbbküldi illetékteleneknek a vagy maga az áldozat által saját magáról készített meztelen, vagy félig meztelen képeket, vagy a még róla korábban, a beleegyezésével és az elkövető által készített meztelen, vagy félig meztelen képeket, videófelvevételeket, vagy szexuális tartalmú üzeneteket.

Az ismertetett magatartások mindegyike alkalmas arra, hogy abban a személyben, akivel szemben elkövetik, frusztrációt és szorongást váltson ki, azaz komoly pszichés károkat okozzon. A jelenség Magyarországon is növekvő tendenciát mutat, ezért Arató és munkatársai megkísérelték az internetes zaklatás áldozata és elkövetője kérdőív és az Európai Cyberbullying Intervenciók Projekt Kérdőív magyar adaptációját, melynek során összefoglalták a cyberbullying létrejöttében szerepet játszó individuális és társas faktorokat. Az individuális faktorok közül a düh kifejezése, egész pontosan annak kinyilvánítása kapcsolatban áll az online zaklatás elkövetésével és több altípusával (a verbális zaklatással, a személyazonosság elrejtésével és a hamisítással), illetve mind a düh kinyilvánítása, mind annak elfojtása az áldozattá válásra is hatással van. A düh vagy harag érzésének nem adaptív módon történő megélése, majd kifejezése az érzelmek szabályozásának zavarára utal, és tulajdonképpen az impulzivitáshoz köthető. A vizsgálati eredményeik alapján negatív a kapcsolat a zaklatás elkövetése és az empátia között, míg az áldozatoknál ez a kapcsolat pozitív irányú, azaz valószínű látszik az a korábbi megállapítás, miszerint az elkövetők empátiás készsége alacsonyabb, míg az áldozatok jobb empátiás készséggel rendelkeznek. Ugyanezen kutatásban nemi különbségeket is rögzítettek: a fiúk szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a zaklatás három altípusában, míg a lányok a személyazonosság elrejtésének estek áldozatul nagyobb arányban a másik nemhez képest.⁶¹ A cyberbullying magatartások egy részét lefedi a Btk. a XXI., az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények elnevezésű fejezetében rögzített zaklatás bűncselekmény törvényi tényállása, mely ha az online térben valósul meg, az informatikai bűncselekmények közül tehát a tartalom-bűncselekmények közé sorolható.

A zaklatás törvényi tényállásának első alapesete (222. § (1) bekezdés) értelmében aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen

⁶¹ ARATÓ Nikolett - ZSIDÓ András Norbert - LÁBADI Beatrix: Az internetes zaklatás áldozata és elkövetője kérdőív (CVBS-HU) és az Európai Cyberbullying Intervenciók Projekt Kérdőív (ECIPQ) magyar adaptációja. *Iskolakultúra*. 2019, 29.12. 81-110.

beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A zaklatás bűncselekmény második alapesete (222. § (2) bekezdés) szerint aki félelemkeltés céljából

- a) mást vagy rá tekintettel hozzátartozóját személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetésével megfenyeget, vagy
- b) azt a látszatot kelti, hogy más életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy közvetlenül veszélyeztető esemény következik be,

vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A minősített esetet a 222. § (3) bekezdése rögzíti és a sértett és elkövető közötti intim vagy hierarchizált kapcsolatból indul ki: Aki a zaklatást

- a) házastársa, volt házastársa, élettársa vagy volt élettársa sérelmére,
- b) nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére,
- c) hatalmi vagy befolyási helyzetével visszaélve, illetve
- d) hivatalos személy sérelmére, hivatali tevékenységével össze nem egyeztethető helyen vagy időben követi el, az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évig, a (2) bekezdésben meghatározott esetben büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, hogy a cyberbullying adott megnyilvánulási formája megvalósítja-e a zaklatás valamely törvényi tényállását, az alábbi feltételnek kell teljesülnie: az elkövetett magatartás tényállásszerű és - az első alapeset szubszidiárius jellegére tekintettel - súlyosabb bűncselekményt nem valósít meg; az elkövető betöltötte a 14. életévét; a sértett joghatályos magánindítvánnyal élt; az elkövetés bizonyítható a büntetőeljárásban. Amint látható, a zaklatás bűncselekményi tényállása nem fedi le a cyberbullying összes esetét, ugyanakkor további büntetőjogi tényállásokba beilleszthetők (például a gyermekpornográfia, a rágalmazás, becsületsértés, a becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel nyilvánosságra hozatala és készítése törvényi tényállások megállapíthatóak némi kreativitással), kérdés, hogy minden esetben szükséges-e az általában elhúzódó és meglehetősen nyomasztó büntetőeljárásnak kitenni a fiatalok, figyelemmel arra is, hogy a sértett sem ezen eljárás eredményeként épül fel a szerzett lelki sérüléseiből.⁶²

⁶² MONORI Zsuzsanna Éva: Zaklatás-e a cyberbullying? *In Medias Res.* 2016, 2. 246-261.

A cyberbullying részét képezi a meztelen, illetve pornográf képek terjesztése, melynek érdekes vetülete az a jelenség, hogy egyre gyakrabban a fiatalkorúak magukról készítik ezeket a szexuális bántalmazást tartalmazó felvételeket és küldik tovább egy kortársuknak.⁶³ Ahogyan arra már az internet fiatalokra mért hatásai kapcsán kitértem, a digitalizáció következményeként átalakuló szokások részévé vált a szexting, azaz a szexuális tartalmú kép- és videofelvételek készítése egymásról, a saját magáról készített szexuális jellegű tartalom átküldése, valamint szexuális tartalmú üzenetek váltása, a bántalmazás esetében pedig az ilyen felvételek, üzenetek terjesztése illetéktelen személyek részére.

A Btk. a gyermekpornográfia törvényi tényállása alapeseteinek (204. § (1) bekezdés a)-c) pontja) megvalósulása esetén büntetni rendeli azt, aki 18 éven aluli személyt ábrázoló pornográf felvételt megszerez, tart, kínál, átad, hozzáférhetővé tesz, készít, forgalomba hoz, azzal kereskedik. A törvény a 14 és 18 év közötti sértettekkel szembeni elkövetés esetében enyhébb büntetési tételkeretet állapít meg a megszerez, tart, és készít elkövetési magatartásokra (204. § (5) bekezdés a) és b) pontja). A Btk.-hoz fűzött Nagykommentár⁶⁴ rögzíti, hogy e bűncselekményt a védett passzív alanyok, azaz a 14 és 18 év közöttiek is elkövethetik, azzal, hogy amennyiben a fiatalkorú a nemi vágy felkeltésére alkalmas felvételt magáról készíti el és csak ő szerepel rajta, majd ezt továbbküldi, nem valósít meg bűncselekményt, ugyanakkor ha olyan, magáról készült, szexuális tartalmú fotót továbbít, amin más passzív alany is szerepel, megvalósítja a gyermekpornográfia törvényi tényállását. Ugyanígy, ha a fiatalkorúak egymásnak küldözgetnek pornográf felvételeket (például meztelen vagy félmeztelen képeket) magukról, és amit a társuk küld, megtartják, szintén elkövetik e bűncselekményt. Holott amennyiben a szexting, amelyben a fiatalkorú (illetve egyre gyakrabban gyermekkorú⁶⁵) személy részt vesz, konszenzuális és egy intim kapcsolat részét képezi, tulajdonképpen a digitális világ térnyerésének eredményeként, az az egészséges szexuális viselkedéshez tartozhat. Ennek ellenére a hatályos Btk. kriminalizálja ezen cselekményeket, figyelmen kívül hagyva azt a körülményt, hogy az adott felvétel önként vagy kényszer hatására jött létre.

⁶³ Europol 2020

⁶⁴ GÁL Andor - HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRÖ Sándor: *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary.

⁶⁵ MEGGYESFALVI (2024) i. m. 233.

Mindemellett a cyberbullying korábban már ismertetett jellemzői közé tartozik, hogy leginkább a kortársak közötti bántalmazásban testesül meg, ebből következően a szextingre nyilvánvalóan nemcsak konszenzuális alapon kerül sor, sok esetben egy másik fiatalkorú nyomásgyakorlásának eredményeként valósul meg. Ennek eszköze lehet az érzelmi manipuláció, míg a szexuális tartalmú képek gyűjtésének hátterében állhat a kortársak heteronormatív elvárásainak való megfelelésre törekvés, illetve a minket körülvevő átszexualizált világban oka lehet az is az intim képek megosztásának vagy terjesztésének, hogy a tizenéves elkövetők nincsenek tisztában azzal, hogy e cselekményükkel ártanak és bűncselekményt követnek el.⁶⁶ Ezen túlmenően szerepet játszhat az empátia hiánya is, mely amúgy is jellemzi az online térben bántalmazó fiatalkorúakat. Igaz, ha valamely fiatalkorú elkövető rendelkezik is átlagos empátiás készséggel, az internet fizikai távolságot áthidaló adottságai folytán nem szembesül viselkedésének következményeivel, hiszen nem látja áldozatának reakcióját.

5.1.2. Internet által elősegített bűncselekmények

Ahogy arról már több szót is ejtettem, azzal, hogy az emberek élettere kiterjedt a digitális térre, új szokások alakultak ki a mindennapi tevékenységeik során. Ez a változás érintette a vásárlási szokásokat is mind a legális, mind az illegális piacon. Az illegális tárgyak, szerek, egyéb dolgok interneten történő megvásárlásának lehetőségéhez szükség volt egy olyan böngészőre, mely nem rögzíti az adott felhasználó számítógépéhez kötődő IP címet (ez a böngésző a TOR, azaz The Onion Router), vagyis teljes anonimitást biztosít. Emellett további technológiai előfeltétele volt az anonim fizetést lehetővé tevő virtuális eszközök, a kriptovaluták elterjedése, melyek egyik külső pénzügyi intézmény ellenőrzése alatt sem állnak és ebből következően is lenyomozhatatlanok. Mindezek túl megkönnyíti az illegális szerek beszerzését az is, hogy csak egy minimális informatikai műveltséget - amivel a digitális bennszülöttnek minősülő fiatalkorúak többsége rendelkezik is - kíván meg az üzlet megvalósítása, ugyanis viszonylag egyszerűen be tud lépni az adott személy az illegális piacra és ott könnyen végre tudja hajtani a vásárlást is. Az online térben közvetítőkre sincs szükség, hiszen a fogyasztó vagy beszerző közvetlenül az eladóval tud kapcsolatba lépni és a fizikai távolság sem akadály a felek között, ami szintén egyszerűsíti a tranzakciót. Továbbá a már említett anonimitás

⁶⁶ Jessica RINGROSE - Kaitlyn REGEHR - Sophie WHITEHEAD: Teen girls' experiences negotiating the ubiquitous dick pic: Sexual double standards and the normalization of image based sexual harassment. *Sex Roles*. 2021, 85.9. 558-576.

mind a formális, mind az informális számonkérést meggátolja, ami pszichés oldalról teszi könnyebbé a kábítószer beszerzését. Azon korábban már bemutatott kutatási eredményt, miszerint a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények átszivárogtak a valóságos világból a virtuális térbe is, a koronavírus járvány miatti lezárásokon túl e fenti tényezők is indukálhatják. Mivel a digitalizáció egyszerűbbé teszi a kábítószer megvásárlását, a piac további növekedésére is van kilátás, mely aggasztó prognózis, mégsem hagyhatók figyelmen kívül e körben az offline és online kábítószer-kereskedelem összehasonlítása alapján tett megállapítások. A terjesztőknek - akárcsak a virtuális térben legálisan árusítóknak - a reputációjuk, azaz a pozitív minősítésük fenntartása érdekében megfelelő minőségű árut kell értékesíteniük, valamint megbízhatónak, illetve ügyfélbarátnak kell lenniük, hiszen nagy a verseny és nincs mód a konkurens értékesítők erőszakkal történő hatástalanítására. Ezen aspektus pedig az online kábítószer-kereskedelmet biztonságosabbnak mutatja a valóságos életben történő értékesítési helyzeteknél.⁶⁷ S bár látható, hogy különösebb informatikai tudást nem igényel a kábítószer online beszerzése, azért az mégis elmondható, hogy a virtuális kábítószer-piac szereplői, mind az értékesítők, mind a fogyasztók magasabb társadalmi rétegből kerülnek ki, figyelemmel arra, hogy a tranzakció létrejöttéhez digitális eszközre és (egyelőre) angol nyelvtudásra is szükség van. Azonban vélhetően az internetfelhasználók növekvő száma is az illegális piac és az online kábítószer-kereskedelem növekedését fogja eredményezni és egyre több fiatalok személyt érint majd ezen bűncselekmény is.⁶⁸

5.1.3. Hálózat-bűncselekmények

Az informatikai bűnözés területén szintén figyelemfelkeltő az az Aiken által hivatkozott statisztikai adat, amely egy online biztonsági cég, a Tufin felmérésén alapul, miszerint nagyjából hat amerikai tizenévesből egy, és négy brit tizenévesből egy már megpróbált hackelni.⁶⁹ S bár kifejezetten az informatikai rendszerek elleni bűncselekmények kapcsán a magyar viszonyok vonatkozásában a fiatalok statisztikai adat egyelőre nem elérhető, figyelemmel az internet globalítására, valamint a mostani tizenéves generációt alkotó digitális bennszülöttek képességeire, ez az arány

⁶⁷ DR. DÉSI Ádám: A digitális bennszülött generáció és a kábítószer tudatosság. In: Vegyes szerzők (szerk.): *Kriminológiai Közlemények* 78. 2018.

⁶⁸ Kiss Tibor: Miért népszerű a darknetes kábítószer-kereskedelem? In: Barabás A. Tünde és Christián László (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021. 269-276.

⁶⁹ AIKEN i. m. 320.

Magyarországon is helytálló lehet, de ennek megállapítására, valamint az elkövetői jellemzők és motivációk feltárásához további kutatások elvégzésére van szükség.

5.2. Az áldozati oldal

Azon túlmenően, hogy a fiatalkorúak számára az internet lehetőséget nyújt új ismeretek megszerzésére, önkifejezésre, szórakozásra, és másokkal való interakciók folytatására, meglehetősen sok veszéllyel is jár az online jelenlétük, figyelemmel arra, hogy az informatikai bűncselekmények közül a tartalom-bűncselekmények jelentős része kifejezetten ellenük irányul. Erre tekintettel az áldozatok vonatkozásában a velük szemben elkövetett tartalom-bűncselekmények kerülnek bemutatásra.

A fiatalkorú áldozatokra nézve leg súlyosabb következményekkel járó deliktumok a fiatalkorúak szexuális kizsákmányolását célzó bűntettek, valamint a leginkább kortársaktól elszenvedett cyberbullying, azaz az online zaklatás különböző megnyilvánulási formái, melyek szintén büntetőjogi felelősségre vonással járhatnak.

Az Europol az elmúlt években sorozatosan hívta fel a figyelmet a gyermekek elleni szexuális bűncselekmények közül a digitális szexuális bántalmazások számának növekedésére.⁷⁰ E bűncselekménytípus elterjedésének igazán kedvez az informatikai bűncselekmények már ismertetett sajátosságain túl további, csak a digitális világra jellemző körülmények, így az üzenetküldő alkalmazások végpontok közötti titkosítása, az anonim fizetést biztosító virtuális eszközök, azaz a kriptovaluták megjelenése és elterjedése⁷¹, valamint az úgynevezett dark web létezése, mely olyan technológiai megoldásokkal rendelkezik, amelyek lehetővé teszik a teljes névtelenséget a felhasználók számára.

A felnőttek által gyermekek sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények megvalósítását segítik a gyermekek manipulálása céljából alkalmazott behálózási technikák. E technikák közé tartozik a gyermekek (adott esetben virtuális) ajándékokkal történő

⁷⁰ Europol 2021, 2022, 2023

⁷¹ Europol 2021

befolyásolása, a családtagjaitól és barátaitól való elszigetelése, a kiskorú zsarolása vagy megvesztegetése, vagy éppen a dicsérése, romantikus érzelmek megjátszása. Ez utóbbi módszer azért is nagyon veszélyes, mert az áldozatban valódi érzések is kialakulhatnak az elkövető felé és így kisebb az esély rá, hogy detektálja a viktimizációját és eljut a bántalmazó feljelentéséig.⁷² Az elkövetőt pedig segíti a már említett világhálóra való belépéssel végbemenő gátlásvesztés, melyből kifolyólag a fiatalkorú hamarabb kezd el megbízni egy idegen személyben és kezdi vele megosztani személyes dolgait, mint amilyen gyorsan arra a valóságban sor kerülne. Ezért különösen aggasztóak azok a korábban már hivatkozott statisztikai adatok, melyek tanúsága szerint a 13-14 évesek egynegyede, míg a 15-16 évesek egyharmada tart kapcsolatot olyan személlyel, akivel még sosem találkozott (ld. 2.2. pont).

A cyberbullying megnyilvánulási formái közé tartozó, kortársak között megjelenő szexting témakörét már elkövetői szempontból körüljártam, azonban érdemes az akkor rögzített jellemzőire visszautalni az áldozatok szempontjából is. A hazai szabályozás alapján pornográf tartalomnak minősülő szexuális tartalmú felvételek elkészítésére, továbbítására és tartására egy fiatalkorúak közötti párkapcsolatban is sor kerülhet, mindkét fél akaratának megfelelően, önként, mely esetben valójában a felvételen szereplő, vélt áldozat nem feltétlenül sérül. Ugyanakkor abban az esetben, ha az ilyen jellegű tartalom nyomásgyakorlás vagy kényszerítés hatására készül el, majd kerül esetleg terjesztésre, a felvételen szereplő kiskorú áldozatra nézve hosszú távú negatív következményekkel jár.⁷³ Az online zaklatást átélő gyermekek ugyanis több szinten is mutatják áldozattá válásukat. Elsődlegesen szomatikus téren jelennek meg a tüneteik: hasi fájdalmak, ágyba vizezés, alvászavarok és fejfájás is utalhat arra, hogy az adott gyermek online zaklatás áldozata. A következő szinten a pszichés hatások mutatkoznak, ugyanis amint arra már fentebb utaltam, az online bántalmazás szorongást vált ki a gyerekekből, önértékelése csökken és depresszióssá válhat, legszélsőségesebb esetben pedig autoagresszív cselekedeteket végezhet - az elmúlt években több olyan eset is ismertté vált, amikor a bántalmazást elszenvedő gyermek öngyilkosságot követett el. Ehhez hozzájárulhat a szociális hatások szintje, mely a társas kapcsolatokra nézve káros hatásokat tömöríti, így ide tartozik az a jelenség, hogy az áldozatok a csoporton belül alacsony szociális státusszal rendelkeznek.⁷⁴

⁷² MEGGYESFALVI Boglárka: Kockázati tényezők a digitális térben. A gyerekek internet- és közösségi média használata és az online áldozattá válás. *Belügyi Szemle*. 2023, 12. 2163-2178.

⁷³ MEGGYESFALVI (2024) i. m. 231.

⁷⁴ KÖRMENDI Attila: *Behálózott gyermekeink*. Budapest, Oriold és társai, 2023.

Ezen a ponton érdemes visszaidézni a fiatalkori elkövetővé válás egyéni okait (ld. 3.1. pont). A különböző mentális zavarok növelik az elkövetővé válást, így azontúl, hogy a sérült fiatalok maga ellen fordulhat, más személyekkel szemben is ellenségesen, jogsértő módon léphet fel. Ezt pedig megerősíti az a vizsgálati eredmény, miszerint több esetben megelőzi az elkövetővé válást az áldozati szerep.

Az online zaklatás további veszélyes sajátossága, hogy a sértő tartalom terjeszthető, újra és újra megosztható, azaz az áldozat viktimizációja ismétlődik és minden alkalommal újra és újra traumatizálódik (ld. a korábban már kifejtésre került harmadlagos viktimizáció).

VI. Bírói ítélkezési tapasztalatok

6.1. Módszer

Az informatikai bűnözés fiatalok szempontjából releváns elméleti háttérének áttekintését követően bírót kerestem meg ugyanezen tárgyból interjú készítése céljából.

A strukturált interjúban feltett kérdések érdemi része az ítélkezési tevékenységük során szerzett tapasztalataikra irányult és azt kívánta feltárni, milyen okokra és egyéni jellemzőkre vezethető vissza az internettel összefüggő bűncselekmények fiatalkori elkövetése, illetve az áldozattá válás.⁷⁵

6.2. Résztvevők

Összesen három, járásbírószágon büntetőjogi ügyekben eljáró bíró vett részt az interjúban. Mind a hárman Budapesten kerültek kinevezésre az elmúlt öt év során és eddigi pályájuk alatt mindannyian körülbelül 10 és 20 fő közötti mennyiségű fiatalkorú vádlottat és nagyságrendileg 6 és 10 fő közötti mennyiségű 18 éven aluli sértettet hallgattak ki.

⁷⁵ Interjúkérdések - 1. számú melléklet

6.3. A tapasztalatok összegzése

6.3.1. Az elkövetői oldal

Az interjúalanyok ítélkezési tevékenységük során az alábbi, fiatalok által elkövetett informatikai bűncselekmények törvényi tényállását állapították meg:

- gyermekpornográfia büntette
- rágalmas vétsége
- kábítószer-kereskedelembűntette
- rablás büntette.

A gyermekpornográfia büntette és a rágalmas vétsége a tartalom-bűncselekmények közé tartozik, míg a kábítószer-kereskedelembűntette és a rablás büntette sem a hálózati-, sem a tartalom-bűncselekményi típusba nem sorolható, e deliktumok elkövetése során az internet vélhetően a kommunikáció színterét jelentette a fiatalok számára, azaz a digitális térben egyeztethetők a bűncselekmény elkövetéséről, vagyis ezek az internet által elősegített bűncselekmények közé tartoznak.

A felmerült informatikai bűncselekmények fiatalok tetteinek szocioökonómiai státusza vonatkozásában az interjúalanyok elmondták, hogy többségük alacsony társadalmi státusszal rendelkezett. Ugyanakkor az egyik bírósági beszámoló olyan elkövetőről is, aki kiemelten jó anyagi, gazdasági helyzetben lévő körből származott.

A bírósági tapasztalatok alapján a fenti informatikai bűncselekmények áldozatai között voltak 14 és 18 év alatti kiskorúak, illetve felnőttkorú sértettek is. Figyelemmel arra, hogy a kábítószer-kereskedelembűntettének megvalósítása esetén nincs sértett, míg a gyermekpornográfia büntettét értelemszerűen kizárólag kiskorúval szemben lehet megvalósítani, felnőttkorú sértettjei a rágalmas vétségének és a rablás büntettének lehetettek, azonban erre pontosabban nem tértek ki válaszukban az interjúalanyok. (Ugyanakkor abból kiindulva, hogy az interjú kiskorú sértetteket érintő kérdései kapcsán akként nyilatkoztak, hogy az általuk kihallgatott 18 éven aluli sértettek mind szexuális

bűncselekmények áldozataivá váltak, kijelenthető, hogy a fiatalkorúak által elkövetett és internettel összefüggő rágalmazás vétségének és rablás büntetének sértettjei csak felnőttkorúak lehetettek.)

Tekintettel a fiatalkorúak életkori sajátosságait figyelembe vevő és emiatt enyhébb, fiatalkorúakra irányadó törvényi rendelkezésekre, a bírók egyike sem szabott ki végrehajtandó szabadságvesztést az ezen informatikai bűncselekményeket elkövető fiatalkorúakkal szemben, igaz, szabadságvesztés büntetés kiszabására mindegyikük ügyeiben sor került, de e büntetések végrehajtását minden esetben próbaidőre felfüggesztették. Előfordult, hogy büntetés helyett kizárólag intézkedést alkalmaztak, bár ez a szankciótípus egyikjük referációjában sem mutatott változatos képet: minden ilyen esetben próbára bocsátást alkalmaztak a fiatalkorúval szemben. Ezen túlmenően mindannyian megemlítették a pártfogó felügyelet elrendelését mindegyik marasztaló ítélet vonatkozásában, mely valóban kötelező a fiatalkorú büntetőjogi felelősségének megállapítása esetén.

Az interjúalanyok által elítélt fiatalkorúak között nem volt különös visszaeső.

Azon kérdés vonatkozásában, hogy „Volt-e hasonlóság ezen fiatalkorú vádlottak vallomásaiban, motivációjukban, illetve a megállapított ítéleti tényállás szerinti elkövetési módokban?” a megkérdezett bírák mindegyike akként válaszolt, hogy volt, ugyanakkor eltérő tapasztalatokról számoltak be ezzel összefüggésben. Egyikjük valamennyi elem tekintetében a közösségi média által gyakorolt káros hatást érzékelte. Egy másik bíró pedig azt tapasztalta, hogy a fiatalkorúak próbálták bagatellizálni a cselekményük súlyát, azt félreértelmezett szituációnak, rosszul sikerült "poén" próbálták beállítani, míg az elkövetési módok tekintetében jellemző volt a gátlástalanság, illetve az alacsonyabb veszély-és félelemérzet.

Annak kapcsán, hogy ha sor került a tárgyhoz tartozó büntetőeljárásokban igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatra, voltak-e hasonló megállapításai a különböző büntetőeljárások hatálya alatt álló fiatalkorúakra vonatkozóan a szakértőknek, az egyik bíró akként fogalmazott, hogy a befolyásoltság ezen típusú bűnelkövetők esetében konkrétan a közösségi média által is kiváltott hatásokra volt visszavezethető. Míg más interjúalany a szakvélemények alapján hasonlóságot a terheltek családi háttere, pszichés kórelőzményei, illetve a családjukban korábban foganatosított gyermekvédelmi intézkedések vonatkozásában látott.

5.3.2. Az áldozati oldal

Az interjúalanyok által kihallgatott 18 éven aluli sértettek szexuális bűncselekmények áldozatául estek (ezek közül kizárólag a gyermekpornográfia büntettét nevesítette az egyik bíró). Ezen, a kiskorúak sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények elkövetői némelyik bíró tapasztalatai alapján fele-fele arányban voltak fiatal- illetve felnőttkorúak, mások pedig a felnőttkorúak túlsúlyáról számoltak be.

A sértett és az elkövető közötti viszonytal összefüggésben mindegyik megkérdezett bíró azt mondta, hogy a felek ismerték egymást, jelentős részben párkapcsolatban éltek egymással.

A kiskorú sértettek vallomásai, illetve a megállapított ítéleti tényállás szerinti sértetti magatartások között is véltek felfedezni hasonlóságot az interjúban részt vevők. Ezzel kapcsolatban kiemelték az áldozati szerep előtérbe helyezését, a sértettek érzelmi "kizsákmányolását", elmondták, hogy több esetben a sértett bízott az elkövetőben, nem feltételezett rosszat róla, és későn ismerte fel a szituációt, valamint nem tudta, mit kellene tenni.

A kiskorú sértettek igazságügyi pszichológus szakértő által vizsgálatai eredményeként tett szakértői megállapítások között volt, aki nem tudott hasonlóságot felidézni, míg volt, aki elmondta, hogy a konfabuláció tekintetében egyértelmű megállapítást nyert, hogy a sértettek előadása élményszerű, illetve ezen cselekmények a későbbi személyiségfejlődésre rendkívül káros hatást gyakoroltak.

A másodlagos viktimizáció jelensége okán feltett, 18 éven aluli sértettek kihallgatásával kapcsolatban megfogalmazott kérdésre egy interjúalany azt hangsúlyozta, hogy a kiskorú sértettek különleges bánásmódot igényelnek, és a kihallgatásuk esetén az eljáró bírónak nagy szerepe van abban, hogy a sértett vallomása mennyire válik teljeskörűvé. Hozzátette még, hogy nagyobb empátiát, illetve odafigyelést igényel minden rezdülése a sértetteknek, amelyekre folyamatos jelleggel reagálni kell. Ezzel összefüggésben példaként nevezte meg azt az esetet, amikor a sértett elsírja magát a kihallgatása közben. Egy másik interjúalany a kiskorú sértett által a kihallgatás során megélt fokozott szorongást emelte ki, és ennek kapcsán kitért arra is, hogy teljes körű megértéssel, empátiával és

türelemmel kell hozzájuk fordulni, biztonságos hangulatú környezetet kell teremteni, asszertívan szükséges kommunikálni velük, többféle kérdéssel célszerű körüljárni a tényeket, pontosítani a válaszokat, mivel más a szókincsük, kifejezőmódjuk eltérhet attól, amit mi átlagosnak gondolunk.

A fentiekén túlmenően általánosságban arról számoltak még be az interjúalanyok, hogy az általános megelőzés hiánya érződik ezekben az ügyekben, azzal, hogy sokszor még a felnőttek is tájékozatlanok ebben a témakörben.

VI. Diskusszió

Természetesen az interjúk alapján összefoglalt jogalkalmazói tapasztalatok nem minősülnek reprezentatívnak, ugyanakkor az mindenképpen megállapítható, hogy a bírák tapasztalatai alátámasztják az internetes bűnözés fiatalkorúakat érintő aspektusainak szakirodalmi háttérét.

Az informatikai bűncselekménytípusok közül a megkérdezett bírák két típussal is, a tartalom- és az internet által elősegített bűncselekmények elkövetésével találkoztak az elmúlt öt évben.

Az ítélezési tevékenység során feltárt személyi körülmények alapján mind a tartalom-, mind az internet által elősegített bűncselekmények elkövetői alapvetően alacsony társadalmi rétegből kerültek ki, amely egybeesik az eddigi kutatási eredményekkel. Igaz, egy - az interjúalany által is kivételként feltüntetett - esetben a fiatalkorú tettes kifejezetten jó anyagi és gazdasági háttérrel rendelkezett s bár nem került megjelölésre, mely bűncselekmény elkövetője volt az, aki magasabb társadalmi rétegből származott, az online megvalósuló kábítószer-kereskedelem kapcsán korábban felmerült az a megállapítás, hogy az abban résztvevő személyek magasabb társadalmi-gazdasági státusszal rendelkeznek, így elképzelhető, hogy ez a megállapítás nyert igazolást a bírói beszámolók alapján. Ugyanakkor az alacsonyabb társadalmi státuszú elkövetők abszolút túlsúlya arra utal, hogy az elkövetővé válás folyamatában közreható egyéni okok tekintetében az informatikai bűncselekmények elkövetői sem jelentenek kivételt a többi típusú bűncselekmény elkövetőihez képest. Ugyanezt erősíti meg azon jogalkalmazói meglátás is, mely szerint a tárgyi bűncselekmények elkövetési módjait a fiatalkorúak gátlástalansága és alacsonyabb veszély-, illetve félelemérzete jellemzi. Ez alátámasztja a jelen tanulmány több fejezetében is emlegetett gátlásvesztés jelenség

létezését. E beszámoló alapján ugyanis valóban fellép a névtelenség okán a gátlásoldó hatás a világhálóra való belépéssel, mely tényleg tovább növeli az egyébként is impulzív fiatal elkövetők impulzivitását, ez pedig súlyosabb tettek elkövetésére sarkallja őket (aminek - ahogy láttuk - a súlyosságát az internet sajátosságai tovább fokoznak bizonyos jogsértő magatartások esetében). További egyezés volt detektálható a vádlottak között a pszichés kórelőzményeik tekintetében, mely egyrészt alátámasztja azt, hogy a fiatalok elítéltek mentális zavarokkal küzdenek, másrészt azt a feltevést is igazolja, hogy a pszichés problémák meghatározott típusai vezetnek jogsértő magatartásokhoz. Szintén a 12 és 18 év közötti bűnelkövetői kör homogenitását igazolják - legalábbis a fiatalok közvetlen környezete tekintetében - a különböző büntetőügyekben vádlottaként jelenlevő fiatalok igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatainak megállapításai közötti további hasonlóságok: azontúl, hogy a vádlottak hasonló családi háttérrel rendelkeztek, megfigyelhető volt, hogy mindegyikük családjában sor került már gyermekvédelmi intézkedések foganatosítására, azaz a fiatalkori bűnelkövetővé válás mikrostrukturális okai is felfedezhetőek az ilyen jellegű bűncselekmények elkövetői esetében is. Továbbá érdekes az a bírói megfigyelés, miszerint a fiatalok motivációján és az ítéleti tényállás szerinti magatartásán érezhető volt a közösségi média káros hatása - ami egyébként a fiatalok vádlottak igazságügyi pszichológus szakértő általi vizsgálatainak eredményeként több esetben megerősítést is nyert. Nem fejtette ki az interjúalany, pontosan mely káros hatások érvényesültek, azonban a megelőző kutatásokból látszik, hogy a közösségi média felületein könnyedén elérhető erőszakos tartalmak kifejezetten károsan hathatnak a kiskorúak fejlődésére, valamint a társas összehasonlítás eredményeként kialakuló szociális szorongás is komoly pszichés károkat, akár mentális zavarok (pl. depresszió) kialakulását okozhatja, mely növeli a deviáns viselkedések előfordulását. A kifejezetten az informatikai bűncselekmények, és azok közül is a cyberbullying körébe tartozó deliktumok vonatkozásában említett jellegzetes alábecslése az elkövetett magatartás súlyosságának a meghallgatott bírók ügyeiben is megjelent, ami azt sugallja, hogy a fiatalok egy része valóban nem ismeri fel a bűncselekményt és a másik személy, azaz az áldozat helyzetébe sem tudja beleélni magát, amit ráadásul megkönnyít az internet biztosított fizikai távolság.

Mindezek alapján megállapítható, hogy ahhoz, hogy a serdülők informatikai bűncselekményeket kövessenek el, nem kellene speciális okok, a kiberbűnözést megelőzően feltárt egyéni, mikro- és makrostrukturális tényezők (a korábbi kutatásoknak megfelelően) valóban ugyanúgy szerepet

játszanak a bűnelkövetővé válás folyamatában esetükben is. Azonban a digitális tér sajátosságai mégiscsak hatnak az elkövetésükre: egyrészt megkönnyítik az elkövetést mind pszichés, mind az elkövetési magatartás szintjén, másrészt bizonyos jogsértő aktusok vonatkozásában fokozzák az adott magatartással okozott sérelem súlyosságát.

Mindemellett az a tény, hogy a fiatalkori kiberbűnözés a már ismert személyes, környezeti és társadalmi okokra vezethető vissza, a bűnmegelőzés szempontjából azt jelenti, hogy a fiatalkorú elkövetővé válásának a megelőzéséhez az eddigi módszerek az esetükben is alkalmazhatóak, azzal, hogy a virtuális tér jellegzetességeire figyelemmel szükséges kialakítani a prevenciós stratégiákat. A legkézenfekvőbb bűnmegelőzési forma az informatikai bűncselekmények vonatkozásában - figyelemmel a létrejöttüket magyarázó rutintevékenység-elméletre is - a szituációs megelőzés. Ennek célja a bűnalkalmak akként történő manipulálása, mely megnehezíti az elkövetést. Idesorolható az elkövetéshez szükséges erőfeszítés növelése, a kockázat, azaz a felderítés arányának növelése, az előnyök csökkentése, a provokáció veszélyének csökkentése és a kifogások kizárása.⁷⁶ Ehhez képest Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája szélesebb körben tesz célkitűzéseket, és összesen három pilléren alapul: a tudatosítás és médiaműveltség; védelem és biztonság; szankcióalkalmazás és segítségnyújtás dimenziókat foglalja magába. A Stratégia célul tűzi ki a gyermek- és fiatalkorú média- és internethasználó tudatosságának kialakítását, melynek elősegítői közé tartoznak a pedagógusok, az állami szféra egyéb szereplői, a civil szervezetek, a piaci szereplők, egyéb szakmai, érdekképviselői szervek, valamint a média. A védelem és biztonság kapcsán a Stratégia rögzíti, hogy a védelmet nem lehet teljes körűen kiépíteni, és e körben is a fiatalok digitális tudása növelésének fontosságát hangsúlyozza, azaz az áldozattá válás megelőzését. A tudatosság növelése - a rutintevékenység elméletnél maradva - tulajdonképpen a megfelelő célpontok számának csökkentését eredményezheti. Ugyanerre irányulnak a közelmúltbeli külföldi próbálkozások is, melyek a közösségi média elérhetőségének életkor szerinti szigorításával kísérleteznek. Ez év márciusában az Amerikai Egyesült Államok közül Florida Államban fogadták el azt a törvényt, mely a 14 éven aluliak számára megtiltja a közösségi média felületek használatát, míg a 14 és 15 évesek számára nagykorú felügyelete, illetve ellenőrzése mellett engedélyezi a közösségi médiában való jelenlétet.⁷⁷ Kérdéses a jogalkotói cél elérése, tekintettel arra, hogy jelenleg is van életkori limit a közösségi média

⁷⁶ BORBÍRÓ Andrea: Bűnmegelőzés. In: BORBÍRÓ Andrea - GÖNCZÖL Katalin - KEREZSI Klára - LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 819-847.

⁷⁷ [Florida governor signs law restricting social media access for children | CNN Business](#)

platformjain, amelyek könnyedén kijátszhatóak, ráadásul a törvény betartásának ellenőrzése sem ígérkezik egyszerű feladatnak, arról nem is beszélve, hogy e rendelkezések sérthetik a kiskorúak online információszerzéshez való jogát.

Ezzel szemben a tudatosság növelése az elkövetővé válás csökkentésére is alkalmas lehet figyelemmel arra, hogy több bíró beszámolt arról a jelenségről, miszerint több fiatalkorú elkövető is bagatellizálni próbálta az általa elkövetett informatikai bűncselekményt, mely arra utal, hogy valóban nem tudták felmérni tettük súlyosságát, ezen pedig a digitális világgal kapcsolatban már most rendelkezésünkre álló ismeretek, jelenségek bemutatása segíthetne.

A biztonság és védelem kialakítása kapcsán a közösségi média szolgáltatók, vagy más néven tech cégek felelősségét emelném ki, hiszen alapvetően ők szolgáltatják azt a virtuális valóságot, mely az előzőekben ismertetett mértékben és módon hat negatívan a fiatalokra. Több nemzetközi szabályozás igyekszik a közösségi média vállalkozókat arra kötelezni, hogy a már említett, az adott közösségi média felületére való belépéshez megállapított életkori limit betartását ellenőrizze és akadályozza meg, hogy a megadott életkort el nem érő gyermekek le tudjanak tölteni olyan alkalmazásokat, melyek fokozzák az online szexuális visszaéléseknek való kitettségüket.⁷⁸ Ennek azonban egyelőre nem tesznek eleget e tech óriások, annak ellenére, hogy gyakorlatilag a saját maguk által felállított szabályok betartatásában vallanak kudarcot.

A fiatalkorúakkal szembeni szankciók alkalmazásának vonatkozásában kiemelném az interjú során kirajzolódó azon bírói gyakorlatot, melynek eredményeként egyik fiatalkorú esetében sem került sor végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására. A megismert jogalkalmazói gyakorlat tehát figyelembe veszi a 12 és 18 év közötti elkövetők életkori sajátosságait. Érdekes lett volna rákérdezni az interjú során, hogy a kötelezően elrendelt pártfogó felügyelet esetén határoztak-e meg olyan speciális magatartási szabályt a fiatalkorúak számára, mely az internethasználattal függött össze. Továbbá érdemes lenne azt is vizsgálni, hogy az informatikai bűncselekmények esetében milyen arányú visszaesésről beszélhetünk, azaz működik-e a speciális prevenció. Az azonban biztosnak látszik, hogy sok esetben a fiatalkorúak kriminalizálása eleve kontraproduktív, hiszen több negatív következménnyel jár az adott fiatalkorúra nézve, mint pozitívval. Különösen a már sokszor emlegetett

⁷⁸ MEGGYESFALVI i. m. 2172-2173.

kortársak között, önként megvalósuló szexting bűncselekményként való kezelése tűnik aggályosnak, mintha a jogalkotó és a jogalkalmazó figyelmen kívül hagyná a digitális világgal járó, az egyén viselkedését is érintő, (és egyébként globális) változásokat, hiszen e cselekmény esetében a társadalmi veszélyesség nehezen megállapítható, ráadásul a sértettnek minősülő fiatalok sem valószínű, hogy áldozatként gondol magára.

A kiskorú áldozatok vonatkozásában az interjú révén megismert jogalkalmazói tapasztalatok kizárólag szexuális bűncselekmények vonatkozásában irányadók, ám a válaszok így is tartogattak érdekességet. A meghallgatott bírák mindegyike arról számolt be, hogy a sértettek a legtöbb esetben ismerték az elkövetőt, sok esetben párkapcsolatban éltek vele és ezért volt közöttük egy bizalmi viszony, amit az elkövető ki is használt. Az egyik bíró kifejezetten a sértettek „érzelmi” kizsákmányolását nevezte meg a sértetti magatartások közötti hasonlósággént, azaz megjelenik a jellemzően szexuális bűncselekmények esetén fiatalok sértettekkel szemben alkalmazott érzelmi manipuláció mint eszköz a kiskorú szexuális bántalmazása érdekében. Ezenfelül ismételtén igazolódott az a ma már vélhetően közismert tény is, hogy a szexuális bűncselekmények rendkívül káros hatást gyakorolnak a kiskorú áldozatok személyiségfejlődésére. Az érzelmi manipuláció felismerését is segítené az ez irányú edukáció, természetesen az internethasználat veszélyeire történő oktatáson túlmenően, tekintettel arra is, hogy sok esetben a kiskorú sértettek nem is tudták, mit kellene tenniük a bírák beszámolója alapján. Az edukáció szerepét a szülők vonatkozásában is ki kell emelni, akik hajlamosak alábecsülni a gyermekeikre veszélyt jelentő internettel összefüggő jelenségeket⁷⁹, (holott csak a felügyeletükkel már csökkenteni lehetne mind a motivált elkövetők, mind a megfelelő célpontok számát).

Mindezek alapján álláspontom szerint a legfontosabb lépés a tudatosság kialakítása mind a fiatalok körében, mind a közvetlen környezetük (családjuk és iskolájuk) körében. El kell érni, hogy a fiatalok képesek legyenek megszűrni az eléjük kerülő tartalmakat, ennek során fel tudják ismerni, ha megpróbálják behálózni őket, el tudják kerülni az erőszakos tartalmakat, valamint a helyén tudják kezelni a közösségi média által közvetített illúziókat - e vonatkozásban különös figyelemmel az egyre nagyobb teret nyerő mesterséges intelligenciára is. Amennyiben a kötelező oktatás részét képezné a

⁷⁹ NMHH (2021) i. m.

fentiek tudatosítása, már közelebb kerülnénk egy biztonságosabb virtuális élettér eléréséhez, de legalábbis az internet pozitív hozadécai és hatásai kerülhetnének túlsúlyba.

Irodalomjegyzék

- Mary AIKEN: *Cybercsapda*. Budapest, Harmat Kiadó, Magyar Kurír, 2020.
- ARATÓ Nikolett - ZSIDÓ András Norbert - LÁBADI Beatrix: Az internetes zaklatás áldozata és elkövetője kérdőív (CVBS-HU) és az Európai Cyberbullying Intervenciók Projekt Kérdőív (ECIPQ) magyar adaptációja. *Iskolakultúra*, 2019, 29.12. 81-110.
- David A. BAKER - Algorta Guillermo PEREZ: The Relationship Between Online Social Networking and Depression: A Systematic Review of Quantitative Studies. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2016,19(11), 638-648.
- BALLA Bóroka - BARTÓK Zita - CSALÁR Dorina: A gyermekvédelem és a tartalomszabályozás új útjai az interneten. *In Medias Res*. 2023, 1. 138-168.
- BARABÁS Andrea Tünde: Áldozattá válás. In: JAKAB András - KÖNCZÖL Miklós - MENYHÁRD Attila - SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2022.
- Barabás A. Tünde - Koplányi Gergely: Viktimizáció az online térben. Egy nemzetközi kutatás eredményei hazai szemszögből. *Belügyi Szemle*. 2023, 10. 1697-1713.
- Yara BARRENSE-DIAS, André BERCHTOLD, Joan-Carles SURÍS, Christina AKRE: Sexting and the Definition Issue. *Journal of Adolescent Health*. 2017, 5. 544-554.
- BELLAVICS Mária Zsóka: A fiatalok bűnelkövetők körében leggyakrabban előforduló pszichiátriai kórképek. *Magyar Rendészet*, 2021, 21(2), 97-109.
<https://doi.org/10.32577/mr.2021.2.6>
- BOLYKY Orsolya - SÁRIK Eszter: Gondolatok a gyermek- és fiatalkorúak bűnözéséről a statisztika tükrében. *Belügyi Szemle*. 2023, 10. 1715-1727.
- BOROS János - CSETNEKY László: *Börtönpszichológia*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2002.
- Danah M. Boyd - Nicole B. Ellison: Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2007, 13(1), 210-230.
- BORBÍRÓ Andrea: Bűnmegelőzés. In: BORBÍRÓ Andrea - GÖNCZÖL Katalin - KERESZSI Klára - LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 819-847.

- Petter Bae BRANDTZÆG - Marika LÜDERS - Jan Havard SKJETNE: Too many Facebook “friends”? Content sharing and sociability versus the need for privacy in social network sites. *International Journal of Human-Computer Interaction*. 2010, 26(11-12), 1006-1030.
- Micheal COLE - Sheila R. COLE: *Fejlődéslélektan*. Budapest, Osiris, 2003.
- CSEMÁNÉ Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori kriminalitás. In: Borbíró Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 631-665.
- Csépe Valéria: A szubjektív biztonság pszichológiai dimenziói. In: Finszter Géza - Sabjanics István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 275-288.
- DR. DÉSI Ádám: A digitális bennszülött generáció és a kábítószer tudatosság. In: Vegyes szerzők (szerk.): *Kriminológiai Közlemények* 78. 2018.
- GALÁN Anita: Az internetfüggőség kialakulása és prevalenciája. *Metszetek*. 2014, 1. 316-327.
- Shaohai JIANG - Annabel NGIEN: The effects of Instagram use, social comparison, and self-esteem on social anxiety: A survey study in Singapore. *Social Media+ Society*. 2020, 6.2. 2056305120912488.
- Kiss Tibor: Miért népszerű a darknetes kábítószer-kereskedelem? In: Barabás A. Tünde és Christián László (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021. 269-276.
- KORINEK László: A XX. század kriminológiai elméletei. In: Gönczöl Katalin - Kerezsi Klára - Korinek László - Lévy Miklós (szerk.): *Kriminológia - Szakkriminológia*. Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2006.
- KORINEK László: Látens bűnözés. In: JAKAB András - KÖNCZÖL Miklós - MENYHÁRD Attila - SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2022.
<http://ijoten.hu/szocikk/latens-bunozes>
- KÖRMENDI Attila: *Behálózott gyermekeink*. Budapest, Oriold és társai, 2023.
- MALÉT-SZABÓ Erika: Viktimológia. In: Haller József (szerk.): *Rendészeti pszichológia*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. 73-110.
- MEGGYESFALVI Boglárka: Kockázati tényezők a digitális térben. A gyerekek internet- és közösségi média használata és az online áldozattá válás. *Belügyi Szemle*. 2023, 12. 2163-2178.

- MEGGYESFALVI Boglárka: A gyermekek által saját magukról készített online szexuális bántalmazást ábrázoló tartalmak vizsgálatával kapcsolatos kihívások. *Belügyi Szemle*. 2024, 2. 227-242.
- MEZEI Kitti: A kiberbűnözés aktuális kihívásai a büntetőjogban. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020.
- MONORI Zsuzsanna Éva: Zaklatás-e a cyberbullying? *In Medias Res*. 2016, 2. 246-261.
- NAGY Ádám - KÖLCSEY Attila: Mit takar az alfa-generáció? *METSZETEK-Társadalomtudományi folyóirat*, 2017, 6.3. 20-30.
- NAGY Zoltán: A kiberbűnözés fogalma és csoportosítása. In: KISS Tibor (szerk.): *Kibervédelem a bűnügyi tudományokban*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. 34-35.
- PARTI Katalin - KISS Tibor: Az informatikai bűnözés. In BORBÍRÓ Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 495-497.
- David S. WALL: Cybercrime, media and insecurity: The shaping of public perceptions of cybercrime. *International Review of Law, Computers and Technology* 2008/1-2. 45-63.
- SZÁSZ Antónia: A kiberbűnözés társadalmi kontextusa. 2017. 95-122.

Internetes hivatkozások

- Council Of Europe Committee Of Ministers Recommendation No. R (81) 12 Of The Committee of Ministers to Member States On Economic Crime.
- Council Of Europe Committee Of Ministers Recommendation No. R (89) 9. of The Committee of Ministers to Member States. On Computer-Related Crime
- Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2023 [IOCTA 2023 - EN_0.pdf \(europa.eu\)](#)
- KSH statisztikai adat https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0004.html
- KSH statisztikai adat [12.1.1.15. Az internethasználók arányának alakulása a lakosságon belül az utolsó használat időpontja szerint \(ksh.hu\)](#)
- Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája [Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája.pdf](#)
- NMHH: Az elektronikus hírközlési piac fogyasztóinak vizsgálata, 2022. [nmhh_internetes_felmeres_2022.pdf](#)

- NMHH: Médiaipiaci jelentés, 2023. [mediapiaci_jelentes_2023.pdf \(nmhh.hu\)](#)
- NMHH: Digital Parenting kutatás 7-16 éves gyermekekkel és szüleikkel. [Psyma Toolbox \(nmhh.hu\)](#)
- NMHH: Lakossági internethasználat, 2015. [PowerPoint Presentation \(nmhh.hu\)](#)
- The Council of Europe Convention on Cybercrime ETS No. 185.
- [Florida governor signs law restricting social media access for children | CNN Business](#)